

УДК 793.3(477)

Цитування:

Миронюк Н. М. Кім Василенко – засновник мистецько-педагогічної хореографічної школи Київського інституту культури. *Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. 2021. Вип. 40. С. 111-115.*

*Миронюк Наталія Миколаївна,
викладач кафедри хореографічного мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0001-7413-7112>
sorbe@ukr.net*

Myroniuk N. (2021). Kim Vasylenko - founder of the artistic and pedagogical choreographic school of the Kyiv Institute of Culture. *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. prats', 40, 111-115 [in Ukrainian].*

КІМ ВАСИЛЕНКО – ЗАСНОВНИК МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ШКОЛИ КИЇВСЬКОГО ІНСТИТУТУ КУЛЬТУРИ

Мета – з'ясувати роль К. Василенка у заснуванні та подальшому функціонуванні мистецько-педагогічної школи кафедри хореографії КДІК імені О. Є. Корнійчука. **Методологія.** У процесі дослідження застосовані методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції. Для підбиття підсумків використано метод теоретичного узагальнення. **Наукова новизна.** Вперше діяльність К. Василенка проаналізована в оптиці керівництва мистецько-педагогічною хореографічною школою КДІК ім. О. Є. Корнійчука. **Висновки.** К. Василенко – фундатор кафедри хореографії КДІК ім. О. Є. Корнійчука, лідер мистецько-педагогічної школи, що утворилась на її базі. На початковому етапі формування мистецько-педагогічних принципів роботи кафедри надзвичайно значущим виявився авторитет К. Василенка, його організаційно-управлінські, науково-методичні та балетмейстерські здібності. Він створив партнерське, дружнє коло однодумців, захоплене ідеями розбудови освітнього середовища з метою розробки системи опанування народно-сценічної хореографії, продукування мистецького продукту. Через ряд механізмів, запроваджених лідером (взаємовідвідування занять, методичні семінари, обговорення відкритих показів та концертних виступів тощо), відбувалось постійне підвищення професійного рівня викладачів. Власний приклад написання науково-методичних праць стимулював пошук такого виду діяльності і у викладацькому середовищі, що сприяло створенню навчально-методичного забезпечення дисциплін.

Ключові слова: Кім Василенко, мистецько-педагогічна школа, кафедра хореографії КДІК, танець.

Myroniuk Nataliia, lecturer, Department of the Choreographic Arts, Kyiv National University of Culture and Arts

Kim Vasylenko - founder of the artistic and pedagogical choreographic school of the Kyiv Institute of Culture

The purpose of the article is to find out the role of K. Vasylenko in the establishment and further functioning of the art-pedagogical school of the choreography department of the KSIC named after O.E. Korniychuk. **Methodology.** Methods of analysis and synthesis, induction, and deduction were used in the research process. The method of theoretical generalization was used to sum up the results. **Scientific novelty.** The activity of K. Vasylenko was analyzed in the optics of the management of the artistic and pedagogical choreographic school of KSIC named after O. E. Korniychuk for the first time. **Conclusions.** K. Vasylenko – the founder of the department of choreography KSIC named after O.E. Korniychuk, the leader of the art-pedagogical school formed on its basis. At the initial stage of the formation of artistic and pedagogical principles of the department, the authority of K. Vasylenko, his organizational and managerial, scientific-methodical, and choreographic abilities turned out to be extremely significant. He created a partnership, a friendly circle of like-minded people, passionate about the ideas of building an educational environment in order to develop a system of mastering folk-stage choreography, producing an artistic product. Through a number of mechanisms introduced by the leader (mutual attendance of classes, methodical seminars, discussion of open demonstrations and concert performances, etc.), there was a constant increase in the professional level of teachers. His own example of writing scientific and methodological works stimulated the revival of this type of activity in the teaching environment, which contributed to the creation of educational and methodological support of disciplines.

Keywords: Kim Vasylenko, art and pedagogical school, department of the choreography of KSIC, dance.

Актуальність теми дослідження. Поняття «мистецько-педагогічна школа», на відміну від поняття «наукова школа», не є усталеним, вживається на означення формальних та або неформальних об'єднань в системі мистецької освіти, в яких наявні ознаки школи (лідер, творча ідея, послідовники, прибічники та ін.), переважно не виключає наукової діяльності. Специфіка таких шкіл полягає у поєднанні навчально-тренувальних функцій з художньою діяльністю, яка виходить за межі суто компетентісноформуючої, навчальної, а перетворюється на внесок у мистецтво, зокрема й хореографічне. Виявлення таких шкіл та їхньої специфіки – актуальне завдання сучасного мистецтвознавства.

Серед потужних осередків хореографічної мистецько-педагогічної діяльності 1970–1980-х рр. можна виокремити кафедру хореографії Київського державного інституту культури (далі – КДІК) імені О. Є. Корнійчука, засновану Кімом Василенком, яка у вітчизняному мистецтвознавстві не позиціонувалась як школа з визнаним лідером – авторитетом у фаховому середовищі хореографів. Тому важливо довести існування мистецько-педагогічної хореографічної школи у названому навчальному закладі та з'ясувати роль К. Василенка у ній.

Аналіз досліджень і публікацій. Мистецькій, педагогічній та науковій творчості К. Василенка присвячено низку праць О. Жирова [10; 11]. Попри докладне висвітлення біографічних даних та аналіз друкованих праць К. Василенка не позиціонується як лідер школи. Жодне дослідження з українського народного чи народно-сценічного танцю не оминає праць К. Василенка (переважно «Український танець» [8] та «Лексика українського народного танцю» [5]), але не торкається його ролі у якості керівника мистецько-педагогічної школи. У публікаціях І. Гутник [9], А. Підлипської [13], Л. Цветкової [16] та ін. К. Василенко вказаний як засновник кафедри, її завідувач, викладач та автор ряду праць. Отже, в жодному дослідженні його діяльність не розглянута з позицій лідера мистецько-педагогічної школи.

Мета дослідження – з'ясувати роль К. Василенка у заснуванні та подальшому функціонуванні мистецько-педагогічної школи кафедри хореографії КДІК імені О. Є. Корнійчука.

Виклад основного матеріалу. Витоки мистецько-педагогічних шкіл в сфері хореографічного мистецтва України слід шукати в класичній хореографії, адже першою установою, що почала підготовку артистів

балету в УРСР стало Київське державне хореографічне училище (балетна студія Київському театрі опери та балету імені Т. Г. Шевченка від 1934 року, з 1935 р. – Хореографічний технікум, з 1938 р. – Хореографічна школа [1, 186]). У цьому закладі дотримувалися принципів школи класичного танцю Агрипини Ваганової, сформованих в Ленінградському державному хореографічному училищі, згодом кристалізувалися національні особливості школи класичного виконавства, що продовжує свій розвиток і сьогодні.

У сфері народно-сценічного танцю одним з найяскравіших прикладів мистецької школи стала сформована у 1950–1970-х рр. школа Павла Вірського. Лідер школи у формальний (як художній керівник Державного ансамблю танцю УРСР, засновник хореографічної студії при ансамблі) та неформальний (його творчість стала прикладом для наслідування хореографів по всьому світу) спосіб вкорінював власні балетмейстерські принципи, як-от підготовка артистів ансамблю народно-сценічного танцю на основі методики виховання танцівників класичної хореографії у поєднанні з акторською майстерністю та трюковою технікою; використання прийомів симфонізації в композиційних побудовах; застосування мобільних театральних прийомів в сценографії та режисурі та ін.

Серед мистецько-педагогічних шкіл, народжених у 1970–1980-х роках, помітне місце посідає кафедра хореографії КДІК імені О. Є. Корнійчука. Її створення було підготовлене рядом історико-культурних чинників, а також відкриттям подібних структурних підрозділів у складі інститутів культури в інших містах СРСР.

Важливою передумовою становлення вищої хореографічної освіти стала діяльність у повоєнні роки (після закінчення Другої світової війни) дворічних та короткотермінових курсів з підготовки керівників танцювальних колективів та постійно діючих семінарів для молодих викладачів танців, що проводилися методистами обласних будинків народної творчості на території усього Радянського Союзу.

В УРСР було створено чимало гуртків та ансамблів танцювальної художньої самодіяльності. Через те, що кількість танцювальних гуртків у країні перевищувала кількість кваліфікованих педагогів-хореографів, багато колективів очолювали балетмейстери на громадських засадах – вихованці танцювальної самодіяльності, які не мали спеціальної освіти. Багато хто з них

ставив танці за журнальними публікаціями записів-обробок. Серед таких хореографів зустрічалися талановиті особистості, але рівень основної маси все ж таки був досить низьким [13, 32].

У 1960-х рр. почала формуватися система підготовки кадрів керівників та педагогів для хореографічної самодіяльності. В інститутах культури (колишніх бібліотечних) та культурно-просвітних училищах з'являється хореографічна спеціалізація. У 1964 р. було створено Ленінградський державний інститут культури ім. Н. К. Крупської і того ж року відкрито кафедру хореографії – першу в Радянському Союзі з хореографічної спеціальності. Московський державний інститут культури також було створено у 1964 р., кафедру хореографії в ньому – у 1965 р. У 1967 р. було відкрито інститут культури в Краснодарі, де отримали освіту багато керівників дитячих аматорських колективів народного танцю південних та східних регіонів України.

У 1968 р. на базі філіалу Харківського державного інституту культури, створеного у 1964 р., був заснований Київський державний інститут культури імені О. Є. Корнійчука з культурно-просвітницьким та бібліотечним факультетами. Кафедра хореографії була створена в 1970 р. відомим хореографом постановником та керівником самодіяльних колективів Кімом Юхимовичем Василенком, який упродовж 25 років був її завідувачем. Вже сама постать засновника свідчила про те, що діяльність кафедри буде базуватися на міцному теоретичному підґрунті, адже К. Василенко ще до заснування кафедри, а також потужно і після, провадив наукове розроблення проблемних аспектів українського народного та народно-сценічного танцю. Серед його доробку до 1970 року можна назвати посібник «Українські танці на клубній сцені» (1960) [2], нарис про заслужений самодіяльний ансамбль народного танцю УРСР «Дніпро» Палацу культури металургів заводу ім. Ф. Дзержинського міста Дніпродзержинська Дніпропетровської області «Дзержинці танцюють» (1961) [4], «Питання розвитку сучасного українського народно-сценічного танцю» (1965) [3], «Сюжетні танці» (1966) [7]. І вже в перший рік роботи кафедри випустив навчальний посібник «Лексика українського народно-сценічного танцю» (1971) [6].

До створення кафедри К. Василенко залучив відому ученицю А. Ваганової, артистку балету, балетмейстера постановника ряду вистав на сцені Київського державного театру опери та балету імені Т. Г. Шевченка, зокрема, першої української хореодрами

«Лілея», художнього керівника Київського державного хореографічного училища, званого педагога Галину Олексіївну Березову. Творчий шлях та величезний досвід педагогічної діяльності Г. Березової став запорукою високого рівня викладання класичного танцю на кафедрі хореографії КДІК імені О. Є. Корнійчука. Таким рішенням К. Василенко декларував прихильність до академічних принципів народно-сценічного танцю, формуванні школи з чіткими орієнтирами на усталені, але завжди прогресуючі основи класичного танцю.

Також К. Василенко запросив відомого фольклориста, музиканта, кандидата мистецтвознавства, автора праці «Народне хореографічне мистецтво України», а також укладача збірника «Українські народні танці» [15], що і до сьогодні не втрачає популярності серед хореографів народно-сценічного танцю, Андрія Івановича Гуменюка. Цим було засвідчено прагнення глибокого осягнення основ народної хореографії

Триєдність організаційних здібностей, обізнаності в царині методики роботи з самодіяльними танцювальними колективами, тяги до науково-теоретичного осмислення практики хореографії К. Василенка, міцних знань та багаторічного практичного виконавського, балетмейстерського, педагогічного досвіду з класичного танцю Г. Березової та фундаментального музично-хореографічного та фольклористичного хисту А. Гуменюка стали запорукою успішного створення та подальшого функціонування кафедри як формального осередку, а по великому рахунку – школи

Для розбудови кафедри К. Василенко упродовж декількох років запросив видатних професіоналів – Ф. Боклана, Г. Боримську, В. Володько, Є. Зайцева, О. Колоска, М. Моткова, В. Пасютинську, Л. Скорульську, М. Трегубова, перетворивши кафедру на потужний центр підготовки керівників самодіяльних колективів (таку кваліфікацію отримували випускники до середини 1990-х рр.), артистів балету (переважно, ансамблів народного танцю), балетмейстерів, викладачів хореографічних дисциплін.

Фактично кафедра стала мистецько-педагогічною школою – творчим об'єднанням митців-педагогів, на чолі якого стоїть лідер (К. Василенко) – засновник творчого напрямку (програми), також наявні учні-послідовники, які дотримуються традицій, сформованих у колективі (студенти та випускники, що множать славу кафедри, продовжують та розвивають традиції педагогів), викладачі та студенти згуртовані навколо мистецьких

завдань розбудови вищої хореографічної освіти, методики викладання та виконання народно-сценічного танцю, акцентуючи увагу на українському народному танці. А свідченням успішного функціонування школи стали численні виступи на концертних майданчиках, участь у фестивалях та ін. [14] Сценічні виступи були невід'ємним складником діяльності кафедри, презентуючи балетмейстерську майстерність викладачів, виконавську та постановочну творчість студентів.

Діалогічні методи роботи між викладачами, між викладачами та студентами, відсутність авторитаризму з боку завідувача кафедри, взаємна повага, розумна критика та самокритика, гнучкість та адаптивність навчальних програм під можливості студентів, постійне прагнення до підвищення рівня професіоналізму стали характерними для мистецько-педагогічної школи під орудою К. Василенка. Важливою ознакою сформованої школи став психологічний клімат в колективі, що стимулював до творчості, розширення діапазону обізнаності та фаховості як викладачів, так і студентів. Лідер та однодумці, при всій розбіжності індивідуальних мистецьких та педагогічних стилів, строкатості ідей, об'єдналися та створили атмосферу піднесення у процесі вирішення актуальних завдань, що стояли як перед педагогами, так і студентами. О. Жиров засвідчує, що «з метою вдосконалення навчально-виховного процесу К. Василенко активно вдається до різноманітних заходів, спрямованих на підвищення професійної педагогічної майстерності викладачів кафедри, що в подальшому позитивно вплинуло на якість підготовки студентської молоді [10, 145]. Зокрема, ним було запроваджено взаємовідвідування навчальних занять, обговорення відкритих занять та концертних виступів, методичні семінари та ін. Мистецько-педагогічна школа не виключає наукового складника діяльності. І тут лідером упродовж тривалого часу також був К. Василенко. За висловом І. Гутник, він «започаткував нову науку – хореографічну лексикологію, покликану займатись питаннями танцювальної лексики.... К. Василенко відомий як яватор десятків книг, у яких – історія танцю, практичні настанови сучасним балетмейстерам-постановникам і самодіяльним хореографічним колективам народного танцю. Чільне місце у творчій спадщині митця займають посібники з теорії українського народно-сценічного танцю» [9, 253]. Науково-методична діяльність К. Василенка стимулювала написання підручників та навчальних посібників

педагогами кафедри (Г. Березова, Є. Зайцев, М. Трегубов та ін.).

Отже, різновекторна діяльність завідувача кафедри К. Василенка, лідера мистецько-педагогічної школи сприяла розбудові об'єднання однодумців.

Наукова новизна. Вперше діяльність К. Василенка проаналізована в оптиці керівництва мистецько-педагогічною хореографічною школою КДІК ім. О. Є. Корнійчука.

Висновки. К. Василенко – фундатор кафедри хореографії КДІК ім. О. Є. Корнійчука, лідер мистецько-педагогічної школи, що утворилась на її базі. На початковому етапі формування мистецько-педагогічних принципів роботи кафедри надзвичайної вагомості набув авторитет К. Василенка. Він створив партнерське, дружнє коло однодумців, захоплене ідеями розбудови освітнього середовища з метою розробки системи опанування народно-сценічної хореографії, продукування мистецького продукту. Через ряд механізмів, запроваджених лідером (взаємовідвідування занять, методичні семінари, обговорення відкритих показів та концертних виступів тощо), відбувалось постійне підвищення професійного рівня викладачів. Власний приклад написання науково-методичних праць стимулював пошук такого виду діяльності і у викладацькому середовищі, що сприяло створенню навчально-методичного забезпечення дисциплін.

Література

1. Благова Т. Київське державне хореографічне училище у системі професійної освіти України: історико-педагогічний аспект. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2014. № 6. С. 185–194.
2. Василенко К. Украинские танцы на клубной сцене : науч. пособ. Москва : Профиздат, 1960. 318 с.
3. Василенко К. Ю. Вопросы развития современного украинского народно-сценического танца. Київ : АН УССР, 1965. 34 с.
4. Василенко К. Ю. Дзержинці танцюють. Нарис про заслужений самодіяльний ансамбль народного танцю УРСР «Дніпро» Палацу культури металургів заводу ім. Ф. Дзержинського міста Дніпродзержинська Дніпропетровської області. Київ : Держ. видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1961. 163 с.
5. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю : навч. посіб. Київ : Мистецтво, 1996. 496 с.
6. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю : навч. посіб. Київ : Мистецтво, 1971. 562 с.
7. Василенко К. Ю. Сюжетні танці. Київ : Мистецтво, 1966. 156 с.

8. Василенко К. Ю. Український танець : підручник. Київ : ПП ПК, 1997. 282 с.

9. Гутник І. Кафедра народної хореографії Київського національного університету культури і мистецтв в контексті становлення та розвитку вищої хореографічної освіти в Україні. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2019. № 3. С. 251–257.

10. Жиров О. Розвиток української народної хореографії у мистецько-педагогічній спадщині та діяльності К. Василенка (50-90 роки ХХ ст.) : дис... канд. педагогічних наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Полтава, 2007. 267 с.

11. Жиров О. А. Педагогічний досвід діяльності К. Василенка на посаді завідувача кафедри хореографії Київського державного інституту культури. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2006. Ч. 1. С. 64–71.

12. Климчук І. Формування мистецької школи та традиції Павла Вірського у Державному ансамблі танцю УРСР. Танцювальні студії. 2020. Т. 3, № 2. С. 124–131.

13. Підлипська А. М. Кафедра хореографії Київського державного інституту культури ім. О. С. Корнійчука крізь призму соціокультурної політики другої половини ХХ століття. Динаміка розвитку вищої хореографічної освіти як складової художньої культури України (до 45-річчя заснування кафедри хореографії КНУКіМ): зб. матеріалів Всеукр. наук.-практич. конф. Київ : КНУКіМ, 2015. С. 31–36.

14. Підлипська А. М. Регіональні школи бального танцю в Україні. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. 2013. Вип. 30. С. 344–350.

15. Українські народні танці. Уклад. А. Гуменюк, ред. П. Вірський. Київ : Наукова думка, 1969. 610 с.

16. Цветкова Л. Ю. «Вдячність крізь десятиліття» (педагоги-фундатори кафедри хореографії Київського державного інституту культури). Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв) : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 квітня 2020 р. Київ : КНУКіМ, 2020. С. 12–17.

References

1. Blahova, T. (2014). Kyiv State Choreographic School in the system of professional education of Ukraine: historical and pedagogical aspect. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoini osvity*, 6, 185–194 [in Ukrainian].

2. Vasylenko, K. (1960). Ukrainian dances on the club scene. Moscow: Profizdat [in Russian].

3. Vasylenko, K. (1965). Development issues of modern Ukrainian folk-stage dance. Kyiv: Academy of Sciences of the Ukrainian SSR [in Russian].

4. Vasylenko, K. (1961). Dzerzhins are dancing. Essay on the honored amateur folk dance ensemble of the USSR "Dnipro" of the Palace of Culture of Metallurgists of the plant. F. Dzerzhinsky

city of Dneprodzerzhinsk Dnepropetrovsk region. Kyiv: State publishing house of fine arts and the musical literature of the USSR [in Ukrainian].

5. Vasylenko, K. (1996). The vocabulary of Ukrainian folk and stage dance. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].

6. Vasylenko, K. (1971). Vocabulary of Ukrainian folk and stage dance Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].

7. Vasylenko, K. (1966). Story dances. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].

8. Vasylenko, K. (1997). Ukrainian dance. Kyiv: IPK PC [in Ukrainian].

9. Gutnyk, I. (2019). Department of Folk Choreography, Kyiv National University of Culture and Arts in the context of the formation and development of higher choreographic education in Ukraine. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts*, 3, 251–257 [in Ukrainian].

10. Zhyrov, O. (2007). Development of Ukrainian folk choreography in the artistic and pedagogical heritage and activity of K. Vasylenko (50-90 years of the XX century). Candidate's thesis. Poltava. [in Ukrainian].

11. Zhyrov, O. (2006). Pedagogical experience of K. Vasylenko as the head of the choreography department of the Kyiv State Institute of Culture. *Collection of Scientific Papers of Uman State Pedagogical University*, 1, 64–71 [in Ukrainian].

12. Klymchuk, I. (2020). Formation of Pavel Virsky's art school and tradition in the State Dance Ensemble of the Ukrainian SSR. *Dance studios*, Vol. 3, Issue 2, 124–131 [in Ukrainian].

13. Pidlypska, A. (2015). Department of Choreography of Kyiv State Institute of Culture named after O. E. Korniychuk through the prism of socio-cultural policy of the second half of the twentieth century. Dynamics of development of higher choreographic education as a component of artistic culture of Ukraine (to the 45th anniversary of the founding of the Department of Choreography KNUKіM): Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical Conference. 31–36. Kyiv: KNUKіM [in Ukrainian].

14. Pidlypska, A. (2013). Regional ballroom dance schools in Ukraine. *Current issues of history, theory and practice of art culture*, 30, 344–350 [in Ukrainian].

15. Humeniuk, A. & Virskyi, P. (Eds.). (1969). Ukrainian folk dances. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

16. Tsvietkova, L. (2020). "Gratitude through the decades" (teachers-founders of the Department of Choreography of the Kyiv State Institute of Culture). Traditions and innovations in choreographic culture (to the 50th anniversary of the Department of Choreography of Kyiv National University of Culture and Arts): Proceedings of the International scientific-practical conference. 12–17. Kyiv: KNUKіM [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 11.10.2021
Отримано після доопрацювання 25.10.2021
Прийнято до друку 29.10.2021*